

دارو در سال

دکتر عباس کبریایی زاده، دکتر محمود تقی پور، سودابه پری نژاد، مهندس غلامرضا پرور
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - اداره کل نظارت بر امور دارو و مواد مخدر

کلیات

در سال ۱۳۷۸ در حدود ۱۶/۷ میلیارد عدد دارو به ارزش ریالی ۲۴۰۹ میلیارد ریال در کشور به فروش رسیده است که در مقایسه با آمار مصرف دارو در سال ۱۳۷۷ بیانگر ۲/۷ درصد رشد عددی در مصرف و ۲۶/۷ درصد رشد در ارزش ریالی داروها می باشد.

یکی از مهم ترین دلایل رشد ۲۶/۷ درصدی ارزش ریالی داروهای فروش رفته تغییر نرخ پایه ارز مواد جانبی و بسته بندی داروهای تولید داخل از ارز رسمی (شناور) به ارز واریزنامه ای بوده است. در سال ۱۳۷۸ به طور متوسط هر ایرانی ۲۶۶ عدد دارو به ارزش ۳۹۶۳۲ ریال مصرف نموده است که در مقایسه با سال قبل تغییر قابل ملاحظه ای در سرانه مصرف عددی مشاهده نمی شود. از نظر ارزش عددی، بالاترین فروش مربوط به قرص استامینوفن با فروش عددی ۶۴۲ میلیون عدد و بالاترین فروش ریالی

مربوط به کپسول آموکسی سیلین ۵۰۰ میلی گرمی به ارزش ۱۲۱ میلیارد ریال بوده است. از کل داروی به فروش رسیده ۱۶/۱۳۵ میلیارد عدد آن به ارزش ریالی ۲۱۳۳ میلیارد ریال توسط کارخانجات داروسازی داخلی تولید و عرضه شده است همان گونه که ملاحظه می گردد داروهای تولید داخل از نظر عددی ۹۶/۲۸ درصد و از نظر ریالی ۸۸/۵ درصد سهم بازار مصرف دارو در کشور را به خود اختصاص داده اند. مهم ترین دلیل سهم کمتر ارزش ریالی داروهای تولید داخل در بازار مصرف، گرانتر بودن داروهای ساخته شده وارداتی نسبت به داروهای تولید در داخل می باشد.

بررسی عملکرد تولید دارو در کشور بر پایه تعهدات داده شده به صنایع دارویی توسط اداره کل نظارت بر امور دارو نشان می دهد که در سال ۱۳۷۸ صنایع دارویی به طور متوسط ۸۲ درصد

از تعهدات تعیین شده را انجام داده‌اند. چنانچه عملکرد تولید صنایع دارویی بر اساس تعهدات داده شده (۱۰۰ درصد) کامل بود، سهم داروهای تولید داخل در بازار مصرف دارویی کشور از ۹۶/۲ درصد نیز بیشتر می‌گردد.

مطالعه آمار مصرف داروهای گیاهی دارای پروانه از وزارت بهداشت بیانگر آن است که در سال ۱۳۷۸ بالغ بر ۲۱/۹ میلیون عدد از انواع داروهای گیاهی (حدود ۷۰ قلم دارویی دارای مجوز) به ارزش ریالی ۱۱/۷ میلیارد ریال به فروش رسیده است. همان طور که ملاحظه می‌شود سرانه عددی مصرف داروهای مذکور

در حدود ۰/۳۴ عدد برای هر نفر ایرانی و سرانه ریالی مصرف به طور تقریبی ۱۸۵ ریال بوده است که بیانگر سهم بسیار اندک داروهای گیاهی در چرخه درمان و دارو در کشور می‌باشد.

آمار فروش داروهای مخدر بیمارستانی و مورد مصرف در کلینیک‌های ترک اعتیاد نشان می‌دهد که در سال ۱۳۷۸ بالغ بر ۵۳۹ میلیون عدد از داروهای مخدر به ارزش ریالی ۱۹/۷۵۶ میلیارد ریال به فروش رسیده است. در (جدول ۱) آمار پرفروش‌ترین داروها در سال ۱۳۷۸ نشان داده شده است.

جدول ۱ - آمار پرفروش‌ترین داروها از نظر فروش عددی در سال ۱۳۷۸

ردیف	نام دارو	شکل دارویی	فروش عددی	فروش ریالی	سرانه تعداد	سرانه فروش
۱	ACETAMIN. 325	Tablet	۶۴۲/۵۰	۱۹۸۲۵/۹۹	۱۰/۱۹۸	۳۱۴/۶۹۸
۲	AMOXICILLIN 500 MG	Capsule	۵۸۵/۵۷	۱۲۱۷۳۷/۶۰	۹/۲۹۵	۱.۹۳۲/۳۴۳
۳	ADULT COLD	Tablet	۵۷۱/۱۲	۲۳۵۵۹/۵۴	۹/۰۶۶	۳۷۳/۹۶۱
۴	CONTRACEPTIVE LD	Tablet	۵۰۴/۵۴	۸۳۸۲/۸۹	۸/۰۰۹	۱۳۳/۰۶۲
۵	CO-TRIMOXAZOLE	Tablet	۴۲۸/۵۴	۲۲۰۳۴/۳۱	۶/۸۰۲	۳۴۹/۷۵۱
۶	ACETAMIN. CODEINE	Tablet	۴۰۲/۲۲	۱۸۰۴۷/۸۵	۶/۴۰۰	۲۸۶/۴۷۴
۷	FERROUS EQ. TO 50MG	Tablet	۳۷۶/۴۲	۶۵۲۳/۲۵	۵/۹۷۵	۱۰۳/۵۴۴
۸	RANITIDINE 150 MG	Tablet	۳۶۰/۸۵	۲۹۶۶۶/۴۵	۵/۷۲۸	۴۷۰/۸۹۶
۹	IBUPROFEN 400MG	Tablet	۳۳۵/۰۱	۱۴۸۷۷/۹۱	۵/۳۱۸	۲۳۶/۱۵۷
۱۰	CLIDINIUM C	Tablet	۲۹۸/۸۶	۵۷۱۲/۶۵	۴/۷۴۴	۹۰/۶۷۷
۱۱	DICLOFENAC Na 25	Tablet	۲۹۲/۴۸	۵۴۶۹/۴۹	۴/۶۴۳	۸۶/۸۱۷
۱۲	ASA 100MG	Tablet	۲۸۰/۷۴	۵۴۲۸/۳۵	۴/۴۵۶	۸۶/۱۶۴
۱۳	PROPRANOLOL 10 MG	Tablet	۲۶۸/۴۸	۴۲۳۳/۸۵	۴/۲۶۲	۶۷/۲۰۴
۱۴	CEPHALEXIN 500 MG	Capsule	۲۶۰/۷۶	۷۵۶۲۱/۳۷	۴/۱۳۹	۱.۲۰۰/۳۳۹
۱۵	ANTIHISTAMINE DEC.	Tablet	۲۶۰/۷۶	۶۲۲۵/۹۳	۴/۱۳۹	۹۸/۸۲۴
۱۶	GLIBENCLAMIDE	Tablet	۲۳۴/۲۶	۴۶۸۵/۲۸	۳/۷۱۸	۷۴/۳۷۰
۱۷	AMPICILLIN 500 MG	Capsule	۲۳۲/۹۸	۴۶۶۶۴/۰۰	۳/۶۹۸	۷۴۰/۶۹۸
۱۸	MEFENAMIC ACID	Capsule	۲۱۸/۶۳	۱۳۰۱۳/۲۶	۳/۴۷۰	۲۰۶/۵۶۰
۱۹	IBUPROFEN 200 MG	Tablet	۱۹۸/۶۱	۶۸۴۷/۷۹	۳/۱۵۳	۱۰۸/۶۹۵
۲۰	PROPRANOLOL 40 MG	Tablet	۱۹۸/۱۱	۴۰۲۷/۲۹	۳/۱۴۵	۶۳/۹۲۵

آمار مصرف بر پایه گروه درمانی

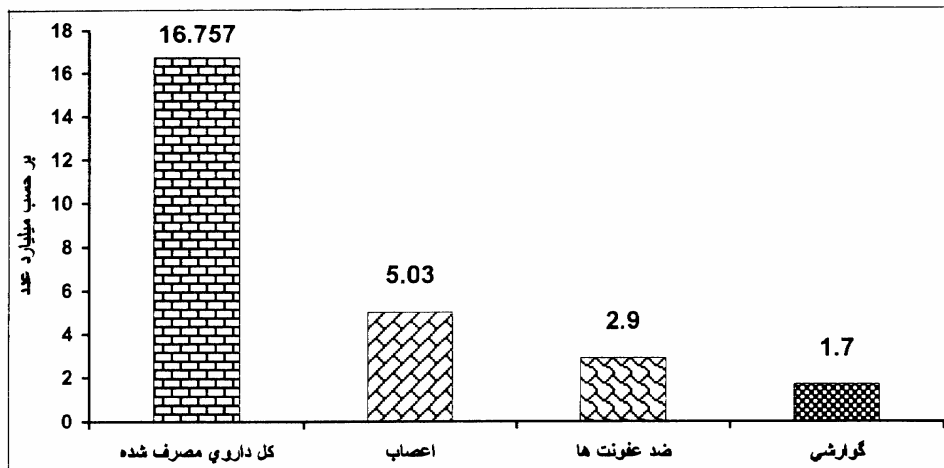
آمار مصرف بر پایه گروه درمانی نشان می‌دهد که به ترتیب، داروهای موثر بر اعصاب (۵/۰۳ میلیارد عدد)، ضد عفونت‌ها (۲/۹ میلیارد عدد) و داروهای گوارشی (۱/۷ میلیارد عدد) بیشترین مصرف عددی را به خود اختصاص داده‌اند اما از نظر ارزش ریالی بیشترین ارزش ریالی مربوط به داروهای ضد عفونت (۸۲۷ میلیارد ریال)، داروهای اعصاب (۲۹۴ میلیارد ریال) و داروهای گوارشی (۱۷۱ میلیارد ریال) می‌باشد (نمودارهای ۱ و ۲) همان طور که ملاحظه می‌شود سرانه عددی مصرف داروهای موثر بر اعصاب در حدود ۳۰ عدد برای هر ایرانی (که کاهش تقریباً ۹/۵ درصدی را نسبت به سال قبل نشان می‌دهد)، سرانه مصرف داروهای ضد عفونت (۴۶/۲) (با رشد مصرف ۳/۶ درصد) بوده است.

سرانه مصرف داروهای گوارشی ۲۷/۱ (با کاهش مصرف در حدود ۱۵ درصد) می‌باشد. سرانه فروش ریالی داروهای ضد عفونت ۱۳۱۴۱ ریال، داروهای اعصاب ۴۶۶۸ ریال و داروهای گوارشی ۲۷۲۲ ریال بوده است.

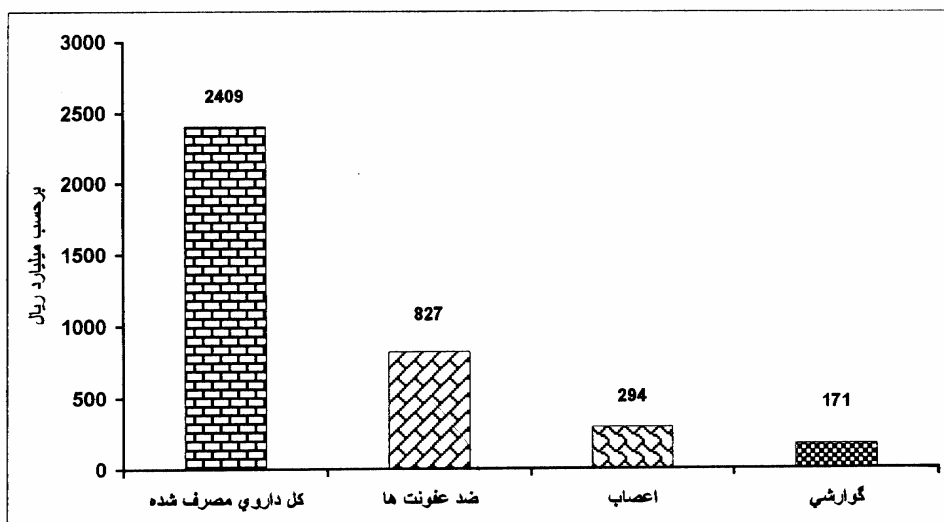
آمار مصرف بر پایه شکل داروها

آمار مصرف داروها بر پایه شکل آنها نشان می‌دهد از نظر عددی قرص‌ها پر مصرف‌ترین اشکال دارویی بوده‌اند به طوری که در سال ۱۳۷۸ مصرف عددی انواع قرص‌ها بالغ بر ۱۳ میلیارد عدد به ارزش ۶۸۲ میلیارد ریال بوده است. به عبارت دیگر، سهم عددی انواع قرص در

بازار دارویی کشور ۷۷/۵ درصد و سهم ریالی آن ۲۸/۳ درصد می‌باشد. پس از شکل دارویی قرص انواع کپسول سخت و نرم از نظر ارزش عددی و ریالی در رتبه دوم قرار دارند. فروش انواع کپسول سخت و نرم در سال گذشته از نظر عددی ۲/۵۲۶ میلیارد عددی به ارزش ریالی ۴۰۸ میلیارد ریال بوده است همان طور که ملاحظه می‌شود سهم عددی انواع کپسول در بازار دارویی کشور ۱۵/۰۷ درصد و سهم ریالی آنها ۶/۹ درصد می‌باشد. انواع آمپول و ویال در مرتبه سوم از نظر فروش عددی و در مرتبه دوم از نظر فروش ریالی قرار دارند به طوری که فروش عددی انواع آمپول و ویال در سال ۱۳۷۸ بالغ بر ۶۱۶ میلیون عدد بوده است. ارزش ریالی داروهایی که به شکل آمپول و ویال عرضه شده‌اند در حدود ۵۶۹ میلیارد ریال است. سهم اشکال مذکور در بازار دارویی کشور از نظر عددی ۳/۶۷ درصد و از نظر ریالی ۲۳/۶ درصد می‌باشد. دلیل سهم ۲۶/۳ درصدی ارزش ریالی آمپول‌ها و ویال‌ها در بازار، مصرف قیمت بالاتر این اشکال نسبت به سایر اشکال دارویی است. سرانه مصرف آمپول در سال ۱۳۷۸، ۷/۲ بوده است در حالی که در سال ۱۳۷۷ سرانه مذکور ۷/۵۷ محاسبه گردیده بود. چنانچه آمار مصرف ویال‌ها نیز به سر جمع مصرف آمپول در کشور اضافه شود، سرانه مصرف آمپول و ویال در حدود ۹/۷ خواهد بود. سرانه عددی مصرف اشکال دارویی مذکور به ترتیب عبارتند از: قرص (۲۰۶ عدد به ارزش ۱۰۸۲۵ ریال)، کپسول (۴۰ عدد به ارزش ۶۴۷۶ ریال)، آمپول و ویال (۹/۷ عدد به ارزش ۹۰۳۱ ریال)، شربت و سوسپانسیون (۳/۱ عدد به ارزش ۵۲۸۵ ریال)

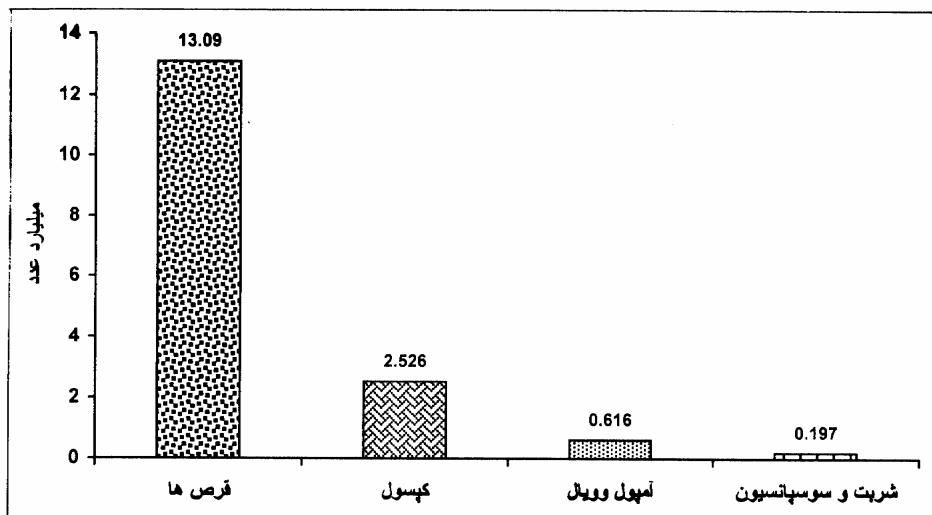
نمودار ۱- آمار مصرف دارو در کشور بر پایه گروه درمانی به ارزش عددی (در سال ۱۳۷۸)

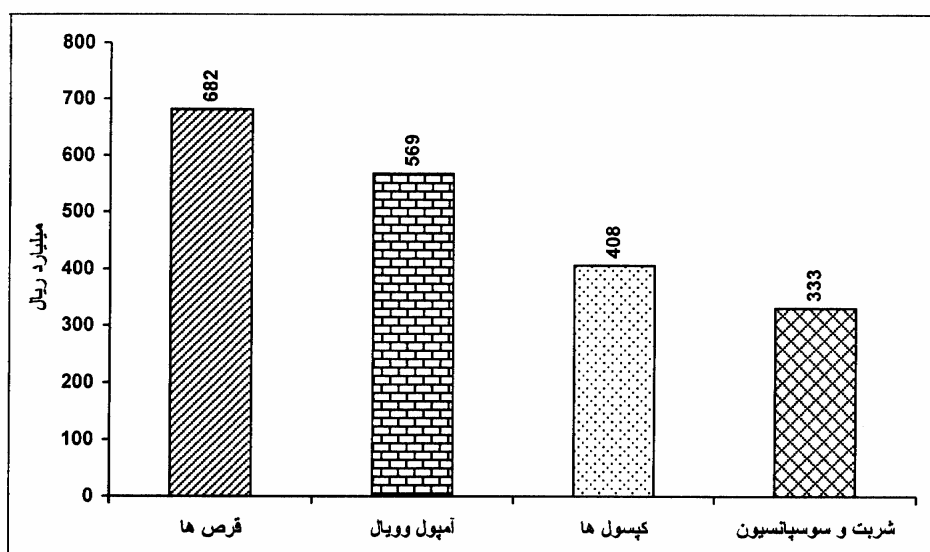
نمودار ۲- آمار مصرف داروها بر پایه گروه درمانی به ارزش ریالی (در سال ۱۳۷۸)

عددی ۱۹۷ میلیون عدد و ارزش ریالی ۳۳۳ میلیارد ریال) و پودرها (فروش عددی ۴۰ میلیون و ریالی ۱۱ میلیارد ریال) قرار دارند (نمودارهای ۳ و ۴ و ۵)

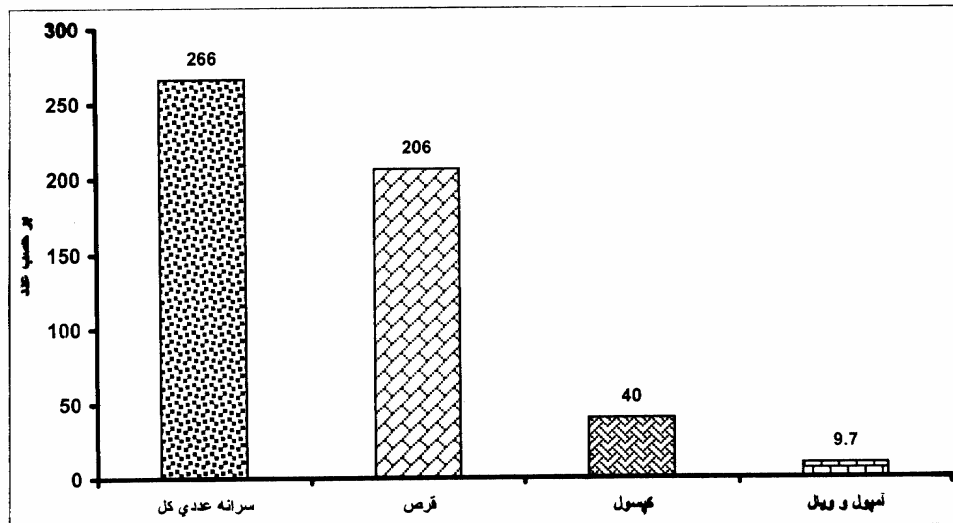
و سرم‌های تزریقی (۰/۶۳ عدد برای هر فرد به ارزش ۱۴۴۴ ریال). پس از اشکال قرص، کپسول، آمپول و ویال، اشکال دارویی شربت و سوسپانسیون (با ارزش

نمودار ۳- فروش عددی انواع اشکال دارویی (در سال ۱۳۷۸)

نمودار ۴- فرو ریالی انواع اشکال دارویی (در سال ۱۳۷۸)

نمودار ۵- سرمایه مصرف عددي اشکال دارویی (در سال ۱۳۷۸)

درصد می باشد اما سهم شرکت های مذکور در ارزش ریالی کالاهای توزیع شده به همین ترتیب نمی باشد همان گونه که ملاحظه می شود شرکت پخش رازی (با فروش ۴۷۶ میلیارد ریال)، فردوس (با فروش ۳۲۸ میلیارد ریال) و البرز (با فروش ۳۲۱ میلیارد ریال) به ترتیب پس از داروپخش قرار دارند. سهم هر یک از شرکت های مذکور در بازار دارویی کشور به ترتیب ۱۹/۷، ۱۳/۶، ۱۳/۳ درصد بوده است.

عملکرد شرکت های تولیدکننده دارو

مطالعه عملکرد شرکت های تولیدکننده دارو نشان می دهد که شرکت های سبحان، داروپخش و روزدارو بالاترین فروش عددي (به ترتیب ۱/۲۷۷، ۱/۲۷۲، ۱/۰۶ میلیارد عدد) را داشته اند، در حالی که از نظر فروش ریالی شرکت های فارابی (۱۸۷ میلیارد ریال)،

عملکرد شرکت های پخش در سال ۱۳۷۸

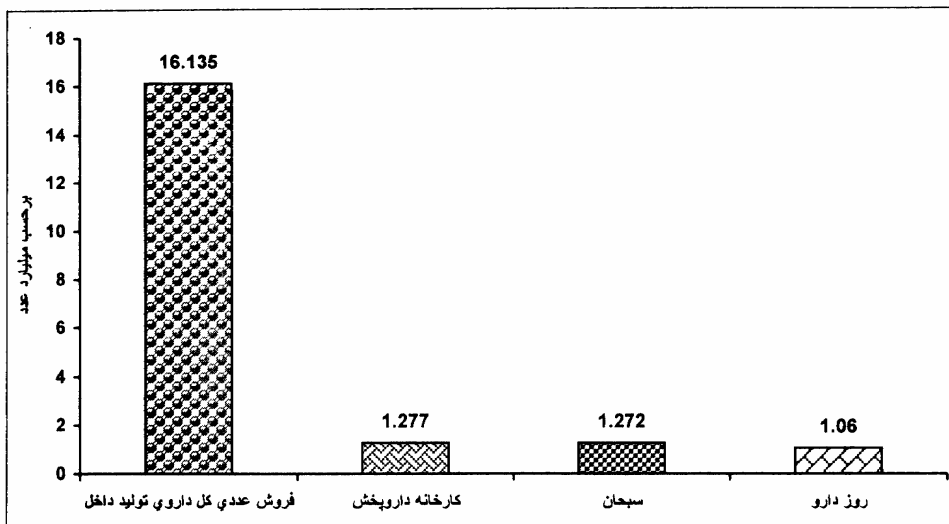
عملکرد شش شرکت دارویی که توزیع کننده دارو و دو شرکت وارد کننده که در مواردی توزیع دارویی نیز داشته اند در (جدول ۲) ذکر شده است همان گونه که ملاحظه می شود شرکت توزیع داروپخش با توزیع ۴/۸۷۱ میلیارد عدد دارو در صدر جدول قرار دارد: ارزش داروهای توزیع شده توسط داروپخش (قسمت پخش) بالغ بر ۷۶۳ میلیارد ریال بوده است. سهم شرکت توزیع داروپخش در میان ۸ شرکت مذکور از نظر عددي ۲۹/۰۶ درصد و از نظر ریالی ۳۶/۱ درصد می باشد. پس از قسمت توزیع داروپخش، شرکت های البرز با توزیع عددي ۲/۹۷۱ میلیارد عدد، فردوس با توزیع عددي ۲/۶۷۶ میلیارد عدد و رازی با توزیع ۲/۱۳۵ میلیارد عدد دارو قرار دارند که به ترتیب سهم هر یک از آنها در توزیع عددي داروهای کشور ۱۷/۷، ۱۵/۹۶، ۱۲/۷

جدول ۲- آمار فروش عددی و ریالی شرکتهای پخش در سال ۱۳۷۸

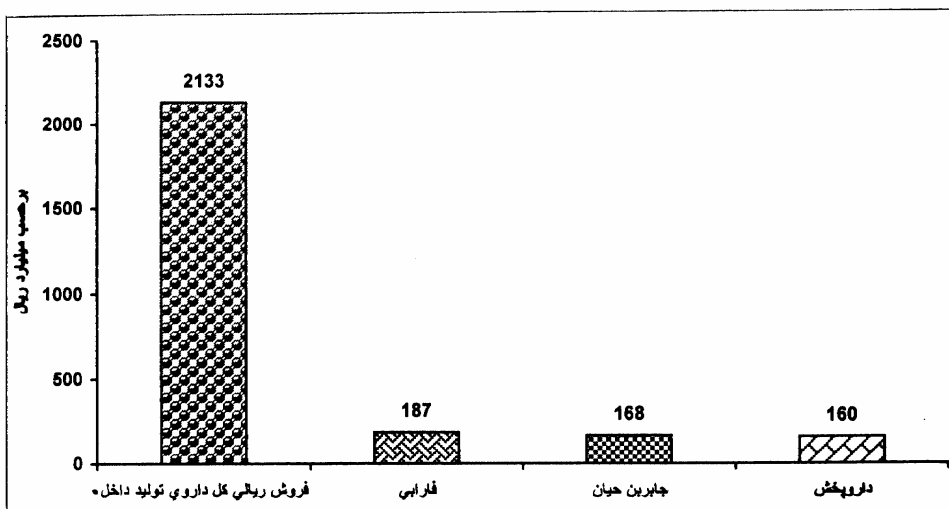
ردیف	نام شرکت پخش	فروش عددی ۷۸	فروش ریالی ۷۸
۱	داروپخش-توزیعی	۴.۸۷۱.۴۶۵.۸۵۸	۷۶۳.۸۰۴.۷۱۱.۵۲۷
۲	پخش رازی	۲.۱۳۵.۵۰۳.۴۴۰	۴۷۶.۳۱۷.۰۴۳.۶۱۵
۳	پخش البرز	۲.۹۷۱.۱۴۹.۸۱۰	۳۲۱.۴۸۵.۲۰۵.۸۵۰
۴	پخش فردوس	۲.۶۷۶.۹۵۵.۷۴۹	۳۲۸.۴۹۸.۴۵۰.۰۵۰
۵	پخش هجرت	۱.۹۹۳.۸۰۶.۶۳۲	۲۹۴.۸۹۷.۹۹۹.۰۵۰
۶	پخش قاسم	۱.۴۹۰.۶۲۴.۳۵۳	۱۱۶.۲۰۹.۰۷۵.۳۲۰
۷	شرکت سهامی دارویی کشور	۵۴۸.۳۲۳.۱۵۵	۹۵.۳۰۷.۴۲۰.۱۴۹
۸	فوریتهای هلال احمر	۲۱.۱۳۷.۷۳۲	۸۷.۱۵۷.۱۰۸.۳۷۵
	جمع کل	۱۶.۷۰۸.۹۶۶.۷۲۹	۲.۴۸۳.۶۷۷.۰۱۳.۹۳۶

جابرین حیان (۱۶۸ میلیارد ریال) و داروپخش (۱۶۰ میلیارد ریال) بالاترین فروش ریالی را دارا بوده‌اند. مطالعه عملکرد شرکتهای دارویی بر پایه عمل به تعهدات داده شده از سوی وزارت بهداشت نشان می‌دهد که تقریباً تمام شرکتهای داروسازی بیش از ۸۳ درصد از تعهدات داده شده توسط وزارت بهداشت را تولید و به بازار مصرف عرضه نموده‌اند که آن هم به دلیل روند مطلوب تخصیص ارز در سال گذشته بوده که آثار آن در تولید داروها در شش ماهه دوم سال ۱۳۷۸ مشهود می‌باشد. در جدول (۳) عملکرد عددی ریالی شرکتهای تولیدکننده دارو بیان گردیده است (نمودارهای ۶ و ۷).

میزان مصرف ارزی دارو در سال ۱۳۷۸
مطالعه میزان مصرف ارزی شرکتهای تحت پوشش وزارت بهداشت از نظر تخصیص ارز نشان می‌دهد از مجموع ۳۹۵ میلیون دلار ارز شناور تخصیص داده شده، در بخش دارو ۱۹۲ میلیون دلار آن جهت واردات داروهای ساخته شده هزینه گردیده است همان طور که قبلاً اشاره شد سهم داروهای وارداتی (ساخته شده) در بازار دارویی کشور از نظر عددی ۳/۷ درصد است، در حالی که بالغ بر ۴۸/۵ درصد از ارز حمایتی تخصیص داده شده به دارو جهت تأمین ۳/۷ درصد از داروی کشور به صورت ساخته شده هزینه گردیده است.
این آمار ضرورت برنامه ریزی در جهت

نمودار ۶- سه شرکت داروسازی که بیشترین عرضه دارو از نظر عددی را به عهده داشته‌اند
(در سال ۱۳۷۸)

نمودار ۷- سه شرکت داروسازی که بیشترین عرضه دارو از نظر ریالی را به عهده داشته‌اند
(در سال ۱۳۷۸)

جدول ۳- آمار فروش عددی و ریالی ده شرکت بزرگ تولید کننده دارو در سال ۱۳۷۸

ردیف	نام کارخانه	فروش عددی ۷۸	فروش ریالی ۷۸
۱	سبحان	۱,۲۷۷,۳۵۵,۶۱۰	۴۱,۸۹۳,۹۲۹,۹۴۴
۲	داروپخش	۱,۲۷۲,۲۶۲,۶۷۱	۱۶۰,۸۸۹,۰۱۱,۵۲۸
۳	روز دارو	۱,۰۶۰,۰۳۲,۵۵۰	۴۳,۷۱۸,۵۰۳,۰۸۴
۴	ابوریحان	۹۳۰,۷۶۱,۲۷۱	۴۲,۲۶۰,۳۵۲,۰۵۴
۵	تولید دارو	۸۷۵,۴۷۸,۲۳۲	۷۷,۸۶۳,۷۸۸,۸۲۳
۶	کیمیدارو	۷۴۴,۷۰۱,۵۶۴	۵۵,۱۵۳,۵۵۲,۳۷۰
۷	فارابی	۷۳۷,۳۶۵,۶۶۷	۱۸۷,۰۹۲,۳۸۶,۰۱۰
۸	لرستان	۷۳۰,۰۳۰,۹۹۰	۱۳۱,۳۵۰,۵۴۶,۵۲۸
۹	حکیم	۶۴۷,۵۵۱,۲۲۶	۳۰,۲۵۰,۸۶۲,۱۷۰
۱۰	پارس دارو	۶۱۹,۶۲۱,۹۱۸	۶۵,۹۶۸,۰۰۸,۷۶۵

مصرف عرضه کرده‌اند. علاوه بر مصرف ارزی مذکور برای اولین بار واردات مواد جانبی و بسته‌بندی دارو با ارز غیر حمایتی (واریزنامه‌ای) صورت پذیرفته و در حدود ۶۵ میلیون دلار ارز برای واردات مواد مذکور مصرف گردیده است که با عنایت به گردش نقدینگی در کارخانجات داروسازی که طی سال‌های گذشته همواره از ارز شناور استفاده کرده‌اند گشایش اعتبار ۶۵ میلیون دلاری مذکور قابل توجه می‌باشد.

تولید نمودن انواع داروهای وارداتی در داخل کشور را مورد تأکید قرار می‌دهد. در همین راستا، اداره کل نظارت بر امور دارو مجوز ساخت بیش از ۲۰۰ قلم از داروهایی که به صورت ساخته شده وارد کشور می‌شوند را به متقاضیان (صنایع فعال و در حال تولید و متقاضیان جدید) داده است. کارخانجات تولیدکننده دارو در سال گذشته با مصرف ۲۰۳ میلیون دلار ارز شناور (۵۱/۵ درصد از کل ارز شناور دارو) بالغ بر ۹۶/۳ درصد از داروهای مصرف شده در کشور را تولید نموده و به بازار

